

КОМИТЕТ ЗА ЧОВЕКОВИ
ПРАВА НА РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА

ИЗВЕШТАЈ

ЗА СОСТОЈБАТА И УСЛОВИТЕ
ВО КАЗНЕНО-ПОПРАВНИТЕ УСТАНОВИ
ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ИЗВЕШТАЈ

ЗА СОСТОЈБАТА И УСЛОВИТЕ
ВО КАЗНЕНО-ПОПРАВНИТЕ УСТАНОВИ
ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ИЗВЕШТАЈ ЗА СОСТОЈБИТЕ И УСЛОВИТЕ ВО КАЗНЕНО-ПОПРАВНИТЕ УСТАНОВИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Издавач:

Хелсиншки комитет за човекови права,
претставуван од претседателот на УО, проф. д-р Гордан Калаџиџев

Уредник:

Уранија Пировска

Автор:

Сибел Амет

Графички дизајн и печатење:

Релатив

Скопје, септември 2019

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

343.811(497.7)(047.31)

АМЕТ, Сибел

Извештај за состојбите и условите во казнено-поправните установи во Република Северна Македонија / [автор Сибел Амет]. - Скопје : Хелсиншки комитет за човекови права на Република Македонија, 2019. - 38 стр. ; 25 см

Публикацијата е во рамки на проектот: “Живот зад решетки”

ISBN 978-608-4790-61-7

а) Казнено-поправни установи - Услови - Македонија - Извештаи COBISS.MK-ID 111185674

“Овој проект е делумно поддржан од Амбасадата на САД. Мислењата, откријата и заклучоците или препораките изнесени овде се на имплементаторот(ите) / авторот(ите), и не ги одразуваат оние на Владата на САД.”

СОДРЖИНА

Вовед.....	6
Методолошка рамка.....	7
Напредоци и предизвици во казнено-поправните установи во РСМ.....	8
Генерални наоди од посетите во казнено-поправните установи.....	11
КПУ Затвор Скопје.....	11
КПД Идризово.....	13
КПД Штип.....	17
КПУ Затвор Тетово.....	19
КПУ Затвор Куманово.....	22
КПУ Затвор Гевгелија.....	25
КПУ Затвор Охрид.....	26
КПУ Затвор Струга.....	29
КПУ Затвор Прилеп.....	30
КПУ Затвор Струмица.....	32
Заклучоци и препораки.....	35

ВОВЕД

Овој извештај е подготвен во рамките на проектот „Живот зад решетки“ поддржан од страна на Амбасадата на САД во Република Северна Македонија. Целта на проектот е да ги адресира системските проблеми во пенитенцијарниот систем во државата, со посебен фокус на почитувањето на човековите права на лицата лишени од слобода кои издржуваат казна затвор.

Извештајот се базира на теренски посети извршени од страна на претставници на Хелсиншкиот комитет врз основа на претходно утврдена методологија за остварување на посетите.

Потребата од спроведување на теренски посети со цел утврдување на фактичката состојба во казнено-поправните установи произлезе од фактот што овие установи долго време беа затворени за експертската јавност, а воедно беа предмет на константна критика од страна на домашните и меѓународните организации за заштита на човековите права. Со промената на раководството во Управата за извршување на санкциите, беше овозможен непречен пристап до казнено-поправните установи, во споредба со претходната пракса на целосно игнорирање на поднесените барања за посети на овие установи.

Нотирајќи го напредокот во поглед на подобрување на условите и состојбите во казнено-поправните установи во Република Северна Македонија, воедно земајќи го предвид фактот дека станува збор за системски проблеми кои се провлекуваат во оваа област подолг период, мора да се напомене дека пенитенцијарниот систем се уште соочува со големи проблеми и предизвици, особено во поглед на материјалните услови, здравството, образованието и ресоцијализацијата на осудените лица.

Во таа насока, извештајот содржи резиме од остварениот теренски мониторинг, фокусирајќи се на главните напредоци и предизвици документираны за време на посетите. Извештајот воедно содржи и генерални препораки за надлежните институции во насока на подобрување на состојбите и условите во казнено-поправните установи.

МЕТОДОЛОШКА РАМКА

Целта на извештајот е да се даде детален фактички опис на состојбите и условите со кои што се соочуваат осудените лица во казнено-поправните установи во Република Северна Македонија.

Методолошката рамка на извештајот се базира на теренски посети во сите казнено поправни установи во државата чија цел е документирање на затекнатата состојба во установите кои се предмет на посета и да се изврши проценка на третманот кон осудените лица и заштитата на нивните права, состојбата во која се наоѓа казнено-поправната установа, условите во кои живеат осудените лица, вклучително и режимот и активностите, хигиената и безбедноста по здравјето, контактите со надворешниот свет, пристапот до здравствена заштита.

Претставниците на Хелсиншкиот комитет за човекови права за време на посетите се водат од воспоставените меѓународни стандарди и индикатори за човековите права на лицата лишени од слобода, како што се: Минималните стандардни правила на Обединетите нации, стандардите на Европскиот комитет за превенција на тортура (КПТ), Европските затворски правила и сл., а воедно земајќи го и предвид Законот за извршување на санкциите и важечките подзаконски акти. Тимот на Хелсиншкиот комитет кој ги остварува посетите е мулти-дисциплинарен, составен од двајца правници и психолог.

Посетите се остваруваат по претходно утврден план за посета. Планот за посета е структуриран со цел да овозможи поефикасно и целисходно собирање на податоците и е составен од:

- Прием и иницијален разговор со директорот на установата која се посетува;
- Увид во сите простории во установата;
- Полу-структурирани интервјуа и психолошка проценка на осудени лица.

По секоја остварена посета, податоците собрани од посетата се внесуваат во интерен извештај за секоја поединечна посета, врз основа на кои се планираат дополнителни посети во три установи каде што се забележани особени предизвици и недостатоци.

Овој извештај претставува преставува сублимација на сите посети остварени во периодот од февруари 2019 до септември 2019 година.

НАПРЕДОЦИ И ПРЕДИЗВИЦИ ВО КАЗНЕНО-ПОПРАВНИТЕ УСТАНОВИ ВО РСМ

Во периодот од февруари 2019 година до септември 2019 година, претставниците на Хелсиншкиот комитет за човекови права остварија еднодневни посети во 10 од 11 казнено-поправни установи во Република Северна Македонија¹, како и три дополнителни посети во КПД Штип, КПУ Куманово и КПУ Охрид.

НАПРЕДОЦИ ВО ПОГЛЕД НА СОСТОЈБИТЕ СО КАЗНЕНО-ПОПРАВНИТЕ УСТАНОВИ:

● РЕКОНСТРУКЦИЈА НА УСТАНОВИТЕ

Напредок претставува отворањето на новиот објект во КПД Идризово во 2018 година за сместување на 546 осудени лица, како и затворањето на еден од старите објекти на установата популарно наречен „Одделение за школарци“. Имено, почнувајќи од 28.06.2019, во КПД Идризово се спроведува акција за рушење на најруинираните објекти од стариот дел на затворот Школарци, а по завршување на рушењето и расчистувањето на теренот од градежниот шут, веднаш ќе се започне со оплеменување на просторот и негова пренамена во шеталиште на кое ќе рекреираат и шетаат осудените лица од затвореното одделение во оваа установа. Осудените лица кои до 2018 година престојувала во објектите кои сега се рушат, се преместени во новите одделенија кои се изградени и пуштени во употреба во јули/2018 година, а се наменети за осудените лица кои се со полуотворен или отворен третман во процесот на ресоцијализација.

Дополнително, за пофалба е и затворањето и интензивирањето на реконструкцијата на КПУ Затвор – Битола. Во тек е четвртиот месец од започнување на градежните работи.

¹ Посетата во КПУ Затвор Битола не беше остварена од причина што установата е затворена поради реконструкција.

Според податоците објавени од Управата за извршување на санкциите, реконструкцијата опфаќа градежни работи и комплетно нов распоред на спалните соби при што ќе се намали бројот на осудени лица што престојуваат во една соба, како и комплетно опремување на просториите каде ќе престојуваат осудените лица. Новиот систем за греење и ладење исто така ќе ги подобри условите за престој во затворот како на осудените и притворените лица така и на вработените, а затворската полиција ќе добие комплетно нов систем за надзор на осудените лица кои престојуваат во установата. Управата најавува дека реконструкцијата е планирана да заврши кон крајот на ноември 2019 година.

● РЕШАВАЊЕ НА ПРОБЛЕМОТ СО ПРЕНАТРУПАНОСТ

Со донесување на Законот за амнестија на почетокот на годината се адресираше прашањето на пренатрупаност во затворите. Според податоците од Управата за извршување на санкциите околу 800 осудени лица кои издржувале казна затвор беа опфатени од Законот. Меѓутоа, треба да се има предвид дека Законот за амнестија е ад хок решение на системски проблем кој мора да се адресира преку конечно профункционирање на пробацијата.

● ТРАНСПАРЕНТНОСТ НА УСТАНОВИТЕ И УПРАВАТА ЗА ИЗВРШУВАЊЕ НА САНКЦИИТЕ

Значително е да се напомене позитивниот тренд на отвореност и транспарентност на институциите од пенитенцијарниот систем кој се огледа во навременото доставување на бараните информации за прашања од надлежност на Управата и во излегувањето во пресрет и отворената соработка во поглед на барањата за посети и разговор со осудени лица што се имаат обратно до Хелсиншкиот комитет, односно барањата за посета во насока на увид во условите кои постојат во соодветни казнено-поправни установи.

ПРЕДИЗВИЦИ ВО ПОГЛЕД НА СОСТОЈБИТЕ СО КАЗНЕНО-ПОПРАВНИТЕ УСТАНОВИ:

● ЗДРАВСТВО

Со пренесувањето на надлежноста кај Министерството за здравство за пружање примарна здравствена заштита во казнено-поправните установи, проблемот на несоодветен здравствен третман на затворениците се продлабочи. Како резултат на некомуникација помеѓу институциите и недоволната екипираност со медицински персонал во затворите, затворениците се соочуваат со отежнат пристап до лекар и примање на несоодветни лекаства.

● РЕСОЦИЈАЛИЗАЦИЈА

Проблемот со недостатокот на соодветен кадар во затворите, особено кога станува збор за воспитувачи и социјални работници, во корелација со непостоечки програми на ресоцијализација претставува системски проблем, кој доколку не се адресира соодветно ќе продолжи да предизвикува негативни последици кај затворениците по нивно пуштање на слобода.

● ОБРАЗОВАНИЕ

Министерството за образование продолжува да ја игнорира својата законска обврска за обезбедување на образование во казнено-поправните установи. Од посетите во затворите беше нотирано дека голем дел на осудените лица се неписмени имаат потреба за образование со цел нивна соодветна рехабилитација. Особено е проблематичен недостатокот на образование во малолетничкиот затвор и воспитно-поправниот дом, каде што сите образовни активности се сведени на завршени пилот проекти поддржани од меѓународни организации.

ГЕНЕРАЛНИ НАОДИ ОД ПОСЕТИТЕ ВО КАЗНЕНО-ПОПРАВНИТЕ УСТАНОВИ

КПУ ЗАТВОР СКОПЈЕ

●●● ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА УСТАНОВАТА

Во КПУ Затвор Скопје – Скопје се извршува казна затвор во траење до 3 години за примарни осудени лица и лица казнети за прекршок, како и казна затвор до 6 месеци спрема осудени лица за кривични дела извршени во поврат.

●●● РЕЗИМЕ ОД ПОСЕТАТА

На 08.02.2019 година, тимот на Хелсиншкиот комитет во придружба со експертите од Косовскиот центар за рехабилитација на жртви од тортура – г. Албан Муриќи и г-а Фатиме Халити, остварија еднодневна посета на КПУ Затвор Скопје.

Во поглед на **бројната состојба и капацитетот на установата**, од разговорот со директорот на установата беше утврдено дека затворот има капацитет за 350 легла за лицата кои издржуваат мерка притвор и 170 легла за осудени лица. Во моментот на посетата беа затекнати 254 притворени лица и околу 100 лица кои издржуваат казна затвор.

Во поглед на **просторните капацитети, материјалните услови и хигиената**, просториите каде што се сместени лицата кои издржуваат мерка притвор беа во критична состојба. Влага, миризба, тоалети внатре во просториите, храна и несоодветна вентилација е појава присутна во голем дел од просториите кои беа посетени од страна на претставниците на Хелсиншкиот комитет за човекови права. Дел од просториите кои беа реновирани, односно свежо бојадисани, директорот информираше дека истото е сторено од страна на осудени лица.

За време на посетата, директорот информираше дека осудените лица се вклучени во **работни активности**, кои во моментот на посетата беа столарски работилници и браварски работилници поддржани од УНДП. По завршувањето на работилниците, осудените лица се стекнуваат со сертификат. Директорот напомена дека затворот се соочува со институционален проблем, односно неактивност на постоечките ресурси за работен ангажман на осудените лица како што се автомеханичарската работилница, земјоделие во економската единица на затворот и кујната.

Во однос на **здравствената заштита**, КПУ Затвор Скопје во моментот на посетата располага со психијатар (кој воедно е ангажиран и во КПД Идризово), медицинска сестра, стоматолог и два доктори по општа медицина. Беше истакнато дека главниот проблем во поглед на здравствената заштита е проблемот со набавка на лекарства. Имено, со префрлањето на надлежноста за обезбедување здравствена заштита од Министерство за правда на Министерство за здравство, настана проблем во комуникацијата помеѓу надлежните институции во поглед на потребите на затворите во однос на здравствената заштита.

КПД ИДРИЗОВО

●●● ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА УСТАНОВАТА

Во КПД Идризово казната затвор ја издржуваат машки лица осудени со правосилна пресуда на казна затвор над 3 години односно кога остатокот од казната по пресметаниот притвор изнесува над 3 години, како и машки лица повторници осудени со правосилна пресуда на казна затвор над 6 месеци односно кога остатокот од казната по пресметаниот притвор изнесува над 6 месеци. Единствено во КПД Идризово постои посебно одделение за женски лица каде што казната затвор ја издржуваат женски лица од целата територија на Република Македонија кои се осудени со правосилна пресуда на казна затвор или малолетнички затвор независно од висината на казната. Исто така, единствено во КПД Идризово се извршува казната доживотен затвор изречена на машки и женски лица, како и казната затвор изречена спрема машки и женски лица странски државјани и лица без државјанство. Натомошното резиме првенствено ќе се осврне на состојбите и условите во машкото одделение од затворот, а на самиот крај има податоци за посебното одделение за жените кои издржуваат казна затвор.

●●● РЕЗИМЕ ОД ПОСЕТАТА

На 04.03.2019 година, тимот на Хелсиншкиот комитет за човекови права оствари посета на КПД Идризово. КПД Идризово има капацитет од 1094 легла, а во моментот на посетата беа присутни 1135 осудени лица, од кои 50 осудени лица издржуваат казна во отвореното одделение во Велес. Од вкупниот број на осудени лица во моментот на посетата, 50 беа жени затворенички.

Во однос на **просторните капацитети, материјални услови и хигиена**, беше забележана влага, мувла и непријатна миризма во старите делови од установата. Во машкото одделение на затворот беше нотирана пренатрупаност во просториите за сместување, каде што беа затекнати по 18 затвореници во една просторија. Во некои од просториите беа забележани и кревети од три ката. Во една од просториите беше документирана и појава на вошки помеѓу осудените лица. Заедничките тоалети не чисти и од таму се шири лоша миризма, тушевите се импровизирани со кофи и се направени од самите затвореници.

Вредно е да се напомене дека за време на посетите беа посетени новоотворените објекти во КПД Идризово кои се предвидени за сместување на 546 осудени лица. Новите згради се предвидени како објекти за отворено и полуотворено одделение, со четворокреветни ќелии и во согласност со меѓународните стандарди.

Во моментот на посетата беа префрлени 280 осудени лица во новите објекти. Дополнително, како значаен напредок е затворањето на делови од стариот дел на затворот. Имено почнувајќи од 28.06.2019, во КПД Идризово се спроведува акција за рушење на најруинираните објекти од стариот дел на затворот, популарно наречен „Одделение за школарци“, а по завршување на рушењето и расчистувањето на теренот од градежниот шут, веднаш ќе се започне со оплеменување на просторот и негова пренамена во шеталиште на кое ќе рекреираат и шетаат осудените лица од затвореното одделение во оваа установа. Осудените лица кои до 2018 година престојувале во објектите кои сега се рушат, се преместени во новите одделенија кои се изградени и пуштени во употреба во јули/2018 година, а се наменети за осудените лица кои се со полуотворен или отворен третман во процесот на ресоцијализација.² Дотолку повеќе, директорот на установата информираше дека во план е затворање и на други објекти од стариот дел од затворот, како што е популарно нареченото „Старачко одделение“.

Во однос на **здравствената заштита**, КПД Идризово располага со еден општ лекар, еден психијатар (кој што работи и во КПУ Затвор Скопје), две медицински сестри и еден стоматолог. Медицинскиот персонал работи само за работни денови, во една смена, од 07:30 до 15:30 часот и е надлежен за обезбедување примарна здравствена заштита на сите осудени лица во КПД Идризово. Во моментот на посетата, бевме информирани дека се регистрирани 200 зависници на наркотици, од кои 150 се корисници на метадонска терапија. Во разговор со здравствените работници бевме информирани дека метадонот не се прима во амбулантата, туку се разнесува по ќелии. Затворот не води посебна евиденција и дијагностицирање на заразни болести како што е Хепатит Б и Ц, меѓутоа истакнаа дека околу 60% од зависниците се заболени од хепатит. Дијагностицирањето не се спроведува со тестови, туку за утврдување на дијагноза се зимаат индикатори и историја на зависности на лицето. Во моментот на посетата, во затворот престојуваше едно лице дијагностицирано со ХИВ. Воедно, беше истакнато дека установата не поседува доволно лекови за потребите на сите затвореници. Непосредно пред посетата, стоматолошкото столче во затворската амбуланта беше извадено поради дефект. Стоматологот изјави дека осудените лица се третираат со таблети, а доколку има потреба од стоматолошки зафат се упатуваат надвор од установата.

Во поглед на **режимот, слободните активности, работниот ангажман и контакти со надворешниот свет**, осудените лица поминуваат 2 часа надвор од ќелиите, а посета е дозволена еднаш на 30 дена. Затворот има ограден двор во кој осудените лица го поминуваат своето слободно време, меѓутоа нема услови за други слободни активности, освен за прошетка. Други рекреативни/слободни активности вклучуваат фудбалски и кош-аркарски натпревари, библиотека, теретана, пинг-понг и шах.

² Соопштение на Управата за извршување на санкциите „Се подобруваат условите за престој во Казнено-поправниот дом Идризово“ - <http://www.pravda.gov.mk/vest/2990>

Во КПД Идризово во одделот за ресоцијализација се вработени 4 (четворица) воспитувачи. Според податоците добиени од страна на директорот, околу 50% од вкупната популација е работно ангажирана внатре во затворот. За жал, голем дел од работилниците кои функционираа во минатото се нефункционални подолг период, оневозможувајќи им на осудените лица да се стекнат со вештини кои би им биле од корист по напуштањето на установата.

СОСТОЈБАТА СО ЖЕНИТЕ ЗАТВОРЕНИЧКИ

Посебното одделение во КПД Идризово за жените кои издржуваат казна затвор (во натамошниот текст: Женско одделение) функционира како посебен одвоен објект во КПД Идризово. Женското одделение има три различни безбедносни режими поделени во два блока: полу-отворено и отворено одделение, и затворено одделение. Во поглед на **просторните капацитети, материјалните услови и хигиената**, полуотвореното и отвореното одделение содржи мал ходник и 4 соби за сместување на затвореничките. Капацитетот на одделението е 15 легла, а во моментот на посетата беа затекнати 11 затворенички. Сите соби имаат големи прозорци за природна светлина и беа опремени со телевизори кои затвореничките сами си ги носат. Постелнината на креветите во голем дел е донесена од страна на семејствата на осудените лица, иако и затворот има можност да обезбеди постелнина за секоја затвореничка. Според информациите од вработените, сите соби се поврзани со централното греење на затворот, иако во голем дел од собите беа забележани дополнителни грејни тела кои биле донесени од затвореничките.

Затвореното одделение содржи 14 соби за сместување на затворенички и ходник со шкафови означени со имиња кои служат за личните предмети на затвореничките. Капацитетот на затвореното одделение изнесува 55 легла, а во време на посетата беа присутни 38 затворенички. Затвореното одделение има 2 простории за самица, складиште за стари материјали, две празни соби со решо кои служат како дневни кујни, два нужници и еден тоалет опремен со туш кабини, како и перална. Собите во затвореното одделение се опремени со до пет кревети во една соба. Сите соби имаат соодветна дневна светлина, меѓутоа пукнатини на сидовите од влагата и непријатна миризба беше присутна во сите соби. Храна и пијалаци беа најдени во сите соби, некои од осудените лица поседуваат лични фрижидери за складирање на храната, додека другите кои немаат вакви привилегии ја чуваат овие предмети надвор на отворено. Затвореното одделение има 4 туш кабини со скршени врати, од кои едната туш кабина воопшто не беше функционална, додека прозорците беа скршени и влагаше ладен воздух од надвор.

Жените затворенички сè уште немаат соодветен пристап до **здравствена заштита** и услуги, а согласно разговорите со нив, имало случаи каде што затворскиот лекар не ги посетувал во континуитет со месеци. Недостатокот на гинеколог во женското одделение во КПД Идризово останува проблематично, имајќи предвид дека жените кои издржуваат казна затвор имаат родово специфични здравствени потреби, не само во однос на бременост и пред и постнатална нега, туку и во насока на нивното репродуктивно и сексуално здравје, како и превентивни прегледи за рак на гради и матка. За време на разговорите со затвореничките, повеќето од нив се пожалија на ненавремени одговори на нивните барање за лекување надвор од установата.

Во однос на **режим, слободни активности, работен ангажман**, во разговор со раководителот на секторот за ресоцијализација, беше истакнато дека жените затворенички најчесто се вклучени во вокациски активности и образование, како што се часови по шиене и фризер, како и нивно ангажирање во кујната и пералната. Во разговорот со воспитувачката од Женското одделение беше истакнато дека околу 70% од затвореничките се функционално неписмени и имаат потреба од образование. Дополнително напомена дека образованието во затворите не функционира и се сведува на активности во машкото одделение, меѓутоа не и за жените. На прашањето во какви активности се вклучени затвореничките, беше истакнато дека покрај обуките за шиене и фризер, ангажирани се во кујната, пералната, управната зграда, а останатите се задолжени за хигиената во ходниците и тоалетите. Женското одделение нема услови, ниту пак програми за исполнување на слободното време на затвореничките. Дворот во Женското одделение не овозможува простор за вежби и рекреација, освен за прошетка и трчање. Дури и овие активности се ограничени поради тоа што дворот е мал и нема соодветен покрив во случаи кога временските услови се непогодни.

КПД ШТИП

●●● ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА УСТАНОВАТА

Казнено-поправниот дом Штип функционира како установа од затворен вид, со затворено и полуотворено одделение.

●●● РЕЗИМЕ ОД ПОСЕТАТА

Вкупниот **капацитет** на КПД Штип изнесува 210 легла, а о моментот на посетата присутни беа присутни 236 осудени лица. Директорот истакна дека затворот нема прочистителна станица за отпадната вода, што претставува ризик за ширење на заразни болести во затворот. Дополнително, како проблем се појавува и користењето на импровизирани возила за спровод на осудените лица.

Во поглед на **просторните капацитети, материјалните услови и хигиената**, беше документирано дека поради пренатрупаност во затворот, просториите определени како самици се користеа како соби за сместување на осудените лица. Просториите каде што се сместени осудените лица немаат доволна дневна светлина, имаат несоодветна вентилација што предизвикува присуство на непријатна миризба. Просториите од затвореното одделение имаат нужници внатре кои се покриени со завеса за туш-кабина, а неретко беа затекнати шишиња за вода внатре во дупката од нужникот за да ја намали миризбата во собата.

Во однос на **режим, слободни активности и контакти со надворешниот свет**, осудените лица сместени во полуотвореното одделение имаат пристап до игралиште и теретана, а лицата сместени во затвореното одделение имаат игралиште за кош и шеталиште. Затворот располага со фарма каде што се ангажирани осудени лица. Воедно, преку донација, затворот поседува простор опремен со компјутери, каде што беше истакнато од директорот дека осудено лице било ангажирано да одржува работилница за информатички технологии за другите осудени лица. Меѓу другото, КПД Штип има резбарска работилница водена од осудено лице. Осудените лица имаат право на посета двапати месечно, сабота и недела по еден час. Затворот располага со телефонски говорници, меѓутоа според информациите од осудените лица тие не функционираат.

Според податоците добиени од директорот на установата околу 60% до 70% од осудените лица се **работно ангажирани** во затворот.

Во поглед на **здравствената заштита**, затворот располага со еден доктор, една стоматолошка техничка, една медицински техничка. Со договор на дело ангажиран е стоматолог и психијатар. Во КПД Штип има регистрирано околу 30 зависници на наркотици, околу 30 лица со хепатит Ц и едно лице дијагностицирано со ХИВ. Беше истакнато дека дистрибуцијата на лекови се прави од страна на затвореници, а не од страна на медицинскиот персонал.

ДОПОЛНИТЕЛНА ПОСЕТА НА КПД ШТИП

На 16.05.2019 година беше остварена дополнителна посета во КПД Штип, со цел да се оцени и адресира појавата на пренатрупаност. Во моментот на дополнителната посета во КПД Штип со капацитет од 210 легла беа присутни 240 осудени лица. Директорот информираше дека се појавил проблем со недостаток на лекари, кои во моментот на посетата се земаат на позајмица.

За време на дополнителната посета, беше забележан напредок:

- Се отвори игротека за остварување посети на децата на осудените лица кои издржуваат казна затвор.
- Реновирање на самиците, амбулантата, приемното одделение и просториите за слободно видување.

Во КПД Штип постои тренд за зголемување на пренатрупаноста во голем обем. Во моментот на дополнителната посета затворот функционира надвор од своите капацитети.

КПУ ЗАТВОР ТЕТОВО

●●● ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА УСТАНОВАТА

КПУ Затвор Тетово е установа од полуотворен вид, каде што се извршува казна затвор во траење до три години, како и казната затвор до шест месеци спрема повторници порано осудувани на казна затвор. Во установата се основани отворено и затворено одделение. Одделението за притвор е затворено во 2018 година. Во установата има една просторија која се користи како приемно одделение. Затворот не располага со посебна просторија за издржување на дисциплинска мерка – упатување во самица, па за спроведување на оваа мерка се користи просторија во приземниот дел на зградата, каде што до 2018 година се наоѓал притворскиот дел.

●●● РЕЗИМЕ ОД ПОСЕТАТА

Вкупниот капацитет на КПУ Затвор Тетово изнесува 53. Во моментот на посетата присутни беа 43 лица - 2 лица ја користеа поволноста викенд, а 8 лица извршуваа работни ангажмани надвор од установата. Во затвореното одделение казна затвор издржуваат 7 лица.

Просторни капацитети, материјални услови и хигиена - сите простории се опремени со кревети на кат, масичка и стол и метални шкафчиња наменети за чување на личните предмети на осудените лица. Во секоја просторија што ја посетивме има телевизори, коишто ги имаат донесено осудените лица. Во две од нив има LED телевизори, во останатите простории има постари телевизори. Во сите ќелии има доволно светлина, со два големи прозори, со тоа се овозможува вентилација и проветрување. Во ќелиите не мириса на влага, сидовите се бојадисани. Постелнината на креветите е чиста, душеците се во добра состојба. За хигиената во ќелиите се грижат осудените лица и во моментот на посетата чистотата беше на задоволително ниво. Во ходникот се чувствуваше мирис на влага. На катот каде што се ќелиите има два тоалети со две лавабоа и санитарни јазли, мириса на влага и е нечисто и ладно. Во надворешниот дел на затворот, каде што се наоѓа дворот, е лоцирана просторија со три туш кабини затворени со завеси и перална. Во пералната работно е ангажирано едно осудено лице. Просторијата е во лоша состојба, нечиста и ладна. За одржување на хигиената во просторијата се задолжени осудените лица.

Во поглед на **режим, слободни активности и контакти со надворешниот свет**, осудените лица ги користат ќелиите само за спиење, останатиот дел од денот го поминуваат надвор во дворот на затворот. Дворот е со мала површина, имајќи го предвид бројот на осудени лица кои издржуваат

казна затвор во КПУ Затвор Тетово. Бетониран е, нема трева и нема простор за други активности, освен за прошетки. Во овој дел на Затворот се наоѓа и една просторија којашто затворениците ја користат како теретана со справи кои сами ги имаат направено. Затворениците имаат и една просторија која ја користат како библиотека, слабо опремена со книги. Во моментот на посетата, во таа просторија неколку осудени лица играа шах. Во оваа просторија се наоѓа и сандачето во кое осудените лица ги ставаат претставките до Народниот правобранител. До просторијата со туш кабини и пералната, се наоѓа и просторија за ресоцијализација опремена со компјутери, којашто ја користат вработените во Воспитно-поправниот дом Тетово. Поради тоа осудените лица не можат да ја користат оваа просторија. Посебни простории наменети за посети нема, посети се одржуваат во дворот на затворот. Мониторинг-тимот не забележа говорници во КПУ Затвор Тетово; осудените лица користат сопствени телефони. Заменик-директорот нè информираше дека по потреба им дозволува да го користат нејзиниот телефон за контакт со надворешниот свет.

Осум од осудените лица се **работно ангажирани** во приватни фирми надвор од затворот, во областа на угостителството, изработување на мебел, медицински и стоматолошки ординации. Здравственото осигурување е обезбедено од Затворот, а фирмите не им ги исплаќаат останатите придонеси на работно ангажираните осудени лица. Фирмата префрла неделно средства на КПУ Затвор Тетово во износ од 10.000 денари, од кои 2.000 Затворот ги дава на осудените лица кои работат во фирмата.

Во однос на **здравствената заштита**, затворот има еден доктор по општа медицина кој е во установата секој ден од 7:30 до 15:30 часот и е достапен на повик до 22 часот. Доколку се јави потреба по 22 часот, доаѓа брза помош. Во установата нема медицинска сестра. Просторијата којашто докторот ја користи за прегледи и обезбедување на здравствената заштита е мала, има само еден кревет и две ормарчиња за складирање на лековите. Докторот нè извести дека канцеларијата ја дели со технички соработник вработен во КПУ Затвор Тетово. Во просторијата е чисто и осветлено. Во амбулантата, нема ЕКГ апарат ниту паравани; од опрема има 1 стетоскоп; 1 апарат за притисок; 1 апарат за мерење на нивото на шеќер во крвта; 1 термометар. Докторот им обезбедува на осудениците примарна здравствена заштита, кога има потреба за тоа осудените лица се носат во локалната болница. Дневно докторот прегледува и им укажува медицинска помош на 5 до 15 осудени лица, во било кој период од неговото работно време. Докторот нè информираше дека поради ограничен буџет, лековите коишто ги има моментално во амбулантата се доволни само за 2 до 3 месеци. Во однос на болестите, докторот нè извести дека најмногу случаи има поврзани со психолошки заболувања; респираторни проблеми и интерни проблеми. Докторот води одлична евиденција и сите случаи на заболувања се документирани.

Докторот нè извести дека 5 осудени лица се зависници, од кои едно лице прима метадонска терапија во амбулантата во затворот; има 1 случај на Хепатит Б и има 2 случаи на Хепатит Ц. Во КПУ Затвор Тетово нема стоматолошка ординација, трошоците за стоматолог ги сносат осудените лица. Исто така, осудените лица сами ги плаќаат лековите коишто им се потребни за третирање на нивните заболувања, а кои ги нема во амбулантата во Затворот.

КПУ ЗАТВОР КУМАНОВО

●●● ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА УСТАНОВАТА

КПУ Затвор Куманово е отворен на ден 30.09.2013 година и функционира како установа во која се издржува казна затвор и мерка притвор. Во КПУ Затвор Куманово се упатуваат полнолетни лица од машки пол кои се осудени со правосилна судска пресуда на казна затвор до 3 години како и лица за кои е определена мерка притвор.

●●● РЕЗИМЕ ОД ПОСЕТАТА

Претставници од Хелсиншкиот комитет за човекови права на ден 05.04.2019 година го посетија КПУ Затвор Куманово.

Капацитетот во затворот изнесува 250 лица, 200 осудени и 50 притворени лица. Во моментот на посетата бројот на затвореници изнесуваше 87 лица, од кои 66 издржуваа казна затвор, а 21 лице мерка притвор. Странски државјани во затворот имаше 3, кои издржуваа мерка притвор. Во затворот има затворено и полуотворено одделение, а отвореното одделение се наоѓа во Крива Паланка. Патот до КПУ Затвор Куманово во моментот на посетата не беше асфалтиран, што беше истакнато и како проблем од страна на службата во поглед на пристапност до установата, како и отежнување во остварување на спроводите на притворените лица.

Во поглед на **работниот ангажман** на осудените лица, директорот истакна дека работно ангажирани лица се 90% од вкупниот број на затвореници. Најголем број од нив работат како редари, а затворот има склучено и договор со Комунална хигиена, па некои од затворениците ги чистат градските гробишта во Куманово. Просечна дневница на затворениците изнесува 500 денари.

Директорот истакна дека во соработка со училиштата на ниво на Општина Куманово, 16 осудени лица имаат завршено обука, од кои 8 за пекари и 8 за бравари.

Во поглед на **контакти со надворешниот свет**, според информациите добиени од директорот на установата, на осудените лица им е дозволено секој викенд да имаат посети, а притворените лица четири пати во месецот. На секој кат од затворот има телефонски говорници кои затворениците можат да ги користат, меѓутоа во разговор со осудено лице во установата бевме информирани дека говорниците воопшто не работат.

Директорот на затворот не извести дека во соработка со општествено одговорна компанија во регионот, **проблемот со водоснабдувањето** во затворот е привремено решен, на начин што е направена подводна мрежа.

Во разговор со некои од затворениците, бевме информирани дека вода во затворот воопшто нема, а во сите соби во затворот забележавме голем број на пластични шишиња со вода. Воедно беа забележани и празни шишиња сместени во отворите од тоалетите во сместувачките простории, со цел да се спречи миризбата.

Во поглед на **здравствената заштита** затворот има стоматолошка ординација, аптека, просторија за вршење на прегледи и просторија за постоперативен зафат. Сите простории беа чисти, со нова опрема и во одлична состојба. Доктор по општа медицина доаѓа два пати неделно, во понеделник и четврток, стоматолог на секои 2 недели, а психијатар еднаш неделно. Затворениците ја остваруваат здравствената заштита со поднесување на барања за преглед до затворската полиција. При разговор со здравствен работник бевме информирани дека имаат постојано дотур на лекови, а во моментот на посетата имаа залиха на лекаства. Од страна на осудените лица бевме известени дека стоматолошките услуги воопшто не се даваат во затворот.

Кога станува збор за **просторните капацитети, материјалната состојба и хигиената**, затворот има притворско одделение, приемно одделение, одделение со самици, полуотворено и затворено одделение. Притворското одделение има 12 соби, но претставници на Хелсиншкиот комитет не посетија ниту една од собите поради тоа што не ни беше дозволено од страна на службените лица во затворот. Просторот за прошетка на притворените лица е мал простор заграден со висок бетонски ѕид.

Собата за приемно одделение има 4 кревети, душеците на креветите беа нечисти, а и самата просторија беше доста нечиста. Една од собите кои служат за самица, а која ние ја посетивме имаше еден кревет, лавабо и тоалет нужник во собата. Собата беше бојадисана и релативно чиста, но тоалетот беше нечист и недостасуваше светлина во просторијата. Полуотворените одделенија се наоѓаат на двата ката, со по 13 соби со по 6 легла. Затворените одделенија се наоѓаат на двата ката со по 4 соби со по 2 легла. Секоја од собите беше бојадисана и имаше сопствен тоалет со лавабо и нужник, кои беа одделени од собата со полу заграден ѕид. Голем број од собите беа непроветрени. Поради тоа што тоалетите не се одвоени од собите како и поради проблемот со водоснабдувањето, затворениците ставаат пластични шишиња во отворот на нужниците со цел да ја спречат непријатната миризба која се шири од тоалетите. Во сите соби имаше недостаток од светлина поради малата големина на прозорците и слабата светлина од сијалиците. На некои места од затворот односно во ходниците беа забележани и големи лебарки, за што од страна на службените лица бевме информирани дека се појавуваат поради влагата.

Во затворот има простории кои служат за: работилница, училница, соба за верски обреди, библиотека, теретана и две простории за посета на осудени и притворени лица. Исто така во затворот има и перална. Службените лица не информираа дека пералната ја користат затворениците од затворените одделенија, бидејќи оние кои издржуваат казна затвор во полуотворените одделенија многу често ја користат поволноста да излегуваат надвор од затворот за време на викендите.

Од страна на директорот на затворот бевме информирани дека многу често се вршат претреси во собите, односно на секои два дена. На секој затвореник кој поседува мобилен телефон, истиот му се одзема од страна на службените лица и добива јавна опомена. Доколку повторно службените лица најдат мобилен телефон кај затвореникот, дисциплински го санкционираат и го упатуваат во самица.

ДОПОЛНИТЕЛНА ПОСЕТА НА КПУ ЗАТВОР КУМАНОВО

На 19.09.2019 година беше спроведена дополнителна посета на КПУ Затвор Куманово. На дополнителната посета беа забележани одредени напредоци во поглед на состојбата и условите во КПУ Затвор Куманово:

- Патот до КПУ Затвор Куманово беше асфалтиран. Од страна на управата бевме известени дека асфалтот е донација од општината, а затворениците помагале во асфалтирањето.
- Снабдувањето со вода во КПУ Затвор Куманово е привремено решено со помош на приватна компанија. Меѓутоа директорот истакна дека ова не го смета за финално решение, со оглед на тоа што пристапот до вода за осудените лица се уште е ограничен. Во разговор со осудените лица бевме известени дека повторно нема воопшто вода, односно дека полнат шишиња од притворското одделение на установата кој се наоѓа на приземји, по претходна дозвола од затворската полиција.
- Вклучување на затворениците во општокорисна работа и активности во смисла на изработка на дрвени украси и жардинери.

Во КПУ Затвор Куманово се уште се јавува проблемот со честите претреси на осудените лица и честата употреба на дисциплинската мерка самица. Едно од осудените лица во разговор истакна дека во периодот 6 месеци му се извршени повеќе од 56 претреси во собата. Од друга страна, беше истакнато дека телефонските говорници се уште не работат и осудените лица немаат начин да контактираат со нивните семејства.

Во поглед на здравствената заштита, од страна на директорот на установата беше истакнато дека во моментот затворот нема ангажиран психијатар и тоа претставува пречка за извршување на дисциплинските мерки самица.

КПУ ЗАТВОР ГЕВГЕЛИЈА

●●● ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА УСТАНОВАТА

КПУ Затвор Гевгелија е казнено-поправна установа каде што се упатуваат лица осудени со правосилна пресуда на казна затвор до 3 години, повторници осудени на казна затвор до 6 месеци и лица спрема кои е определена мерка притвор, освен притвор определен за кривични дела за кои е пропишана казна затвор од најмалку 10 години или доживотен затвор.

●●● РЕЗИМЕ ОД ОСТВАРЕНАТА ПОСЕТА

На 10.04.2019 година, тимот на Хелсиншкиот комитет оствари посета во КПУ Затвор Гевгелија. Капацитетот на КПУ Затвор Гевгелија изнесува 54 легла за осудени лица, 12 за притворени лица. Во моментот на посетата, присутни беа 42 осудени лица и ниту едно притворено лице.

Во поглед на **просторните капацитети, материјалните услови и хигиената**, истите беа во голем дел задоволителни.

Директорот истакна дека се стреми на тоа што поголем број од осудените лица да прогресираат и да бидат вклучени во **работни активности** во затворот и работен ангажман надвор од затворот. Затворот располага со стопанска единица која што произведува добиточна храна и свињарник, на која се ангажирани две осудени лица. Понатаму три лица се ангажирани во кујната, три ан капија, двајца во котларата за време на зима, а надвор од установата се ангажирани 8 лица кои примаат 15% од вкупната сума.

Во однос на **контакти со надворешен свет**, затворот има една телефонска говорница, а вработените информираат дека честопати овозможуваат осудените лица да ги користат нивните службени телефони за да можат да контактираат со нивните семејства. Посети се остваруваат двапати месечно, а по барање на осуденото лице, покрај семејството, посети можат да остварат и пријатели по претходна дозвола на директорот.

Затворот нема постојан затворски лекар кој обезбедува **здравствена заштита** на осудените лица. Затворот има лекарска соба за прегледи каде што секој вторник и петок доаѓа доктор, а има склучено договор со стоматолошка приватна ординација за обезбедување стоматолошки услуги. Во моментот на посетата во затворот имаше регистрирано 2 корисници на метадонска терапија и 1 корисник на бупренорфин која што ја распределуваат командирите од затворската полиција.

КПУ ЗАТВОР ОХРИД

●●● ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА УСТАНОВАТА

Согласно мрежата на казнено поправни установи во Република Северна Македонија, КПУ Затвор Охрид функционира како установа во која се извршува казната затвор за деца. Во КПУ Затвор Охрид се упатуваат помлади полнолетни и малолетни машки лица осудени со правосилна пресуда на казна малолетнички затвор. Покрај казна затвор за деца, во КПУ Затвор Охрид функционира и Воспитно-поправниот дом Тетово, каде што се упатуваат лица на кои им е изречена воспитно-поправна мерка согласно Законот за правда на детето. (За потребите на извештајот, овие две категории во натамошниот текст ќе бидат именувани како малолетници лишени од слобода).

●●● ПОДАТОЦИ ОД ПОСЕТАТА

Во согласност со методологијата за мониторинг посети беше остварен разговор со директорот на затворот, по што следуваше увид во просториите во затворот и беа спроведени индивидуални интервјуа со малолетниците лишени од слобода.

Во поглед на **капацитетот и бројната состојба**, од разговорот со директорот на затворот беше констатирано дека КПУ Затвор Охрид има капацитет за 40 лица. Во моментот на посетата казна затвор за деца издржуваа 11 лица, додека пак воспитно-поправна мерка издржуваат 14 лица. Во КПУ Затвор Охрид се вработени 26 припадници на затворската полиција, додека пак установата располага со само 2 воспитувачи кои работат со малолетниците лишени од слобода.

Во поглед на **просторните капацитети и хигиената**, малолетниците лишени од слобода се одделени во различни блокови во зависност од тоа дали издржуваат казна затвор или воспитно-поправна мерка. Беше забележана влага, оштетени душеци, руинирани сидови во дел од собите. Во една од просториите во блокот каде што се сместени малолетници со ВПД мерка, беа сместени 9 лица спротивно на меѓународните стандарди. Сите простории беа исчистени непосредно пред посетата. Од страна на директорот беше истакнато дека со помош на донации паркетот во просториите е целосно сменет и реновиран.

Во однос на **личната хигиена**, од страна на малолетниците кои беа интервјуирани беше истакнато дека не добиваат хигиенски пакети и се бањаат само еднаш неделно.

Во поглед на пристапот до образование, беше констатирано дека во КПУ Затвор Охрид нема организирано образование во установата или во местото на седиштето на установата, а согласно Законот за извршување на санкциите. Во таа насока, беше истакнато дека преку пилот-проект финансиран од УНДП во текот на 2017 и 2018 година биле спроведени часови по македонски јазик и математика за лицата кои издржуваат воспитно поправна мерка.

Кога станува збор за **режимски активности**, од посетата беше констатирано дека малолетниците лишени од слобода немаат соодветни услови за спроведување на активности и програми за образование, спорт, рекреација, вокациски активности. Дворот на установата каде што малолетниците го поминуваат времето надвор од собите е бетониран и поделен со лимена ограда, разделувајќи ги двете категории на малолетници лишени од слобода. Дворот не е опремен за да им овозможи на малолетниците лишени од слобода рекреативни активности. Во установата има посебна просторија, опремена како училница, која што во моментот на посетата беше запуштена, оставајќи впечаток дека не се користи подолг временски период. Ваквата констатација беше потврдена и од вработените и малолетниците, кои изјавија дека ја користат просторијата кога има временските услови надвор не им дозволуваат да седат во дворот. Во однос на **контакт со надворешниот свет**, директорот на установата истакна дека малолетниците лишени од слобода ретко се посетувани од страна на нивните семејства и истакна загриженост за ваквата состојба.

Во однос на **здравствената заштита** на малолетниците лишени од слобода, беше истакнато дека во установата нема постојан медицински персонал. Директорот информираше дека еднаш неделно во затворот има посета од доктор од општа медицина. Доколку на некое осудено лице, односно лице кое издржува воспитно-поправна мерка има потреба од психијатар или стоматолог, се упатува надвор од установата.

ДОПОЛНИТЕЛНА ПОСЕТА НА КПУ ЗАТВОР ОХРИД

На 20.09.2019 година беше остварена дополнителна посета во КПУ Затвор Охрид. Во моментот на посетата 9 лица издржуваа казна малолетнички затвор, а 13 лица мерка упатување во воспитно-поправен дом, додека 19 лица беа во притвор.

Во разговор со директорот на установата беше истакнато дека образованието во установата останува на статус-кво, оставајќи ги малолетниците лишени од правото на образование. Во меѓувреме, новиот објект во с. Волковија, Тетовско каде што треба да бидат сместени малолетниците со ВПД мерка е завршен и опремен, меѓутоа не е пуштен во употреба поради неиздадена дозвола од Министерството за транспорт и врски за водовод и електрична енергија.

КПД ЗАТВОР СТРУГА

●●● ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА УСТАНОВАТА

КПД Затвор Струга е установа од отворен вид каде што се упатуваат на издржување затворска казна осудени лица на кои им е изречена казна затвор за полесни кривични дела до 3 години од страна на основните судови во Охрид, Струга, Дебар и Кичево како и осудени лица за сторени кривични дела од небрежност со казни затвор во времетраење од 3 до 5 години.

●●● РЕЗИМЕ ОД ОСТВАРЕНАТА ПОСЕТА

На 23.04.2019 година, тимот на Хелсиншкиот комитет оствари посета во КПД Затвор Струга. Капацитетот на затворот изнесува 60 легла, а во моментот на посетата беа присутни 28 осудени лица.

Во поглед на **просторните капацитети, материјалните услови и хигиена**, истите беа на задоволително ниво. Установата располага со 20 простории за сместување на осудени лица

Во поглед на **работниот ангажман** на осудените лица, бевме информирани дека 13 осудени лица се работно ангажирани надвор од установата. Внатре во установата, осудените лица можат да бидат ангажирани во кујната или како возачи.

Здравствената заштита е покриена од страна на Итната помош. Затворот има ангажирано една медицинска сестра која што во моментот на посетата беше на неплатен одмор. Во затворот има регистрирано 3 корисници на метадонска терапија.

КПУ ЗАТВОР ПРИЛЕП

●●● ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА УСТАНОВАТА

Во моментот на посетата КПУ Затвор Прилеп функционираше како установа од полуотворен тип, во која се издржува казна затвор до 3 години за примарни сторители на кривични дела и повторници со изречена казна затвор до 6 месеци. Со донесувањето на новиот Закон за извршување на санкциите е предвидено трансформирање на установата во казнено-поправен дом и ќе функционира како установа од затворен тип со поголема материјална и физичка безбедност.

●●● РЕЗИМЕ ОД ОСТВАРЕНАТА ПОСЕТА

Во затворот има **капацитет** за 90 осудени и 26 притворени лица. Во моментот на посетата бројот на затвореници изнесуваше 91 лице, од кои 72 издржуваа казна затвор, а 19 лица мерка притвор. Во затворот има притворско одделение, приемно одделение, отворено, полуотворено и затворено одделение.

Во поглед на **просторните капацитети, материјалните услови и хигиената** беше документирана следната фактичка состојба:

Притворското одделение има 10 соби. Четири од собите се еднокреветни, четири трикреветни и две петкреветни. Една од собите беше еднокреветна соба. Собата не беше бојадисана, немаше природна светлина и имаше присуство на влага. Душекот на креветот не беше во добра состојба, нулникот беше доста нечист, а лабавото се наоѓаше веднаш до креветот. Собата за притвор со пет легла беше многу мала за да има простор за пет лица. Од страна на вработените во затворот бевме информирани дека често се случувало во таа соба да издржуваат мерка притвор и повеќе од пет лица, па поради тоа затворениците биле приморани да спијат на душеци кои биле поставени под креветите. Во собата немаше прозор и светлина, без соодветна вентилација и имаше присуство на влага. Просторот за прошетка на притворените лица е мал простор заграден со висок бетонски ѕид. Хигиената во просторијата со тушеви за притворените лица беше релативно добра, а од страна на вработените бевме информирани дека снабдувањето со топла вода за притворените лица е обезбедено преку соларен систем. Во отвореното и полуотвореното одделение има вкупно 13 соби. Во моментот на посетата во собите издржуваа казна затвор по 3, 4 или 5 лица. За хигиената во просториите се грижат самите затвореници. Собите беа релативно чисти, со големи прозорци од каде што може да се проветрува и да влегува светлина, а во собите немаше присуство на влага. Тоалетите за затворениците од отвореното и полуотвореното

одделение беа нечисти и во лоша состојба. Беше забележано големо присуство на влага, а особено на таваните. Сите нужници беа нечисти, а тоалет школка имаше само во еден тоалет.

Во затворот нема вработено лекар по општа медицина, ниту пак стоматолог и психијатар. Примарната **здравствената заштита** на затворениците се врши преку здравствени работници вработени во Итната медицинска помош. Од страна на командирот на затворот бевме информирани дека е склучен договор со невропсихијатар кој би требал за краток временски период да започне со работен ангажман во затворот. Лекарската терапија ја прибавува затворот со сопствени средства, а терапијата во затворот ја делат командирите. 90% од затворениците се корисници на антидепресиви, а метадонска терапија во затворот нема. Во моментот на посетата, тимот на Хелсиншкиот комитет посведочи одбивање на обезбедување здравствена заштита од страна на Општата болница Прилеп. Имено, лицето издржувало мерка притвор во КПУ Затвор Прилеп, кога при вршење на физиолошки потреби паднал во келијата и се стекнал со повреди. Лицето по извршен специјалистички преглед во болницата Св. Еразмо во Охрид, било упатено во Општа болница Прилеп, на одделението за ортопедија, каде што требало да се изврши оперативен зафат. На лицето не му било дозволено да се задржи во болницата и било побарано да се врати во затворот, иако од страна на затворските службеници било истакнато дека во затворот нема услови за негово соодветно лекување.

Работно ангажирани се 30 лица од вкупниот број на затвореници. Најголем број од нив работат земјоделие, козарство и сточарство во склоп на затворскиот објект, како и работа во кујна и перална. Пет од затворениците работат во приватни фирми надвор од затворската установа и за истото примаат паричен надоместок.

Во поглед на **контакти со надворешниот свет** на осудените и притворените лица им е дозволено да имаат посети два пати во месецот. Во затворот нема телефонски говорници па поради тоа голем број од затворениците користат приватни мобилни телефони, иако согласно закон тоа е забрането. Од страна на командирот на затворот бевме информирани дека поради овие причини на затворениците ретко им се изрекуваат дисциплински мерки за поседување на мобилни телефони. Притворените лица имаат посебна просторија каде што можат да ги остварат посетите, а осудените лица за посети ја користат заедничката трпезарија поради тоа што во затворот нема посебна просторија за нив. Заедничките простории за слободни активности затворениците беа нечисти, со стар мебел и без реквизити коишто би можеле да служат за забавни активности. Затворениците времето за **слободни активности** го поминуваат на ракометно и кошаркарско игралиште, а понекогаш и во теретаната во затворот. Библиотека нема поради тоа што изгорела во подметнат пожар.

КПУ ЗАТВОР СТРУМИЦА

●●● ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА УСТАНОВАТА

КПУ Затвор Струмица е установа во која се извршува казна затвор до 3 години, казна затвор за сторен прекршок и изречена мерка притвор согласно судско решение. Во затворот казна затвор издржуваат лица од Струмица, Кочани, Штип, Винаца, Делчево, Берово и Радовиш.

●●● РЕЗИМЕ ОД ПОСЕТАТА

На 21.06.2019 година, тимот на Хелсиншкиот комитет оствари теренска посета на КПУ Затвор Струмица.

Вкупниот капацитет на КПУ Затвор Струмица изнесува 62-64 лица. Во моментот на посетата присутни беа 79 лица, распоредени во А, Б и В третман. Во моментот едно лице е со В третман, кое не ги користи истите поволности како осудените лица со А и Б третман. Директорот нè информираше дека во моментот на посетата ниту едно лице не издржува дисциплинска мерка – упатување во самица. Во моментот на посетата 21 лице беа во бегство. На смена во затворот има по двајца припадници на затворската полиција, што не соодветствува на бројот на осудени лица кои во моментов издржуваат казна затвор во КПУ затвор Струмица.

Во однос на просторните капацитети, материјалните услови и хигиената, сите простории се опремени со кревети на кат, маса и столчиња и метални шкафчиња наменети за чување на личните предмети на осудените лица. Во секоја просторија што ја посетивме има телевизори, коишто ги имаат донесено осудените лица. Во сите ќелии има доволно светлина, со големи прозори, со тоа се овозможува вентилација и проветрување. Во ќелиите не мириса на влага, директорот нè информираше дека сидовите биле бојадисани еден месец пред нашата посета. Постелнината на креветите е чиста, душеците се во добра состојба. За хигиената во ќелиите се грижат осудените лица и во моментот на посетата чистотата беше на задоволително ниво. Од посетата на ќелиите во кои во моментот беа осудените лица, очигледен е проблемот со пренатрупаност на осудените лица. Димензиите на ќелиите се премали имајќи го предвид бројот на осудени лица кои престојуваат во нив. Ниту во ќелиите ниту во ходникот не се чувствуваше мирис на влага. На катот каде што се ќелиите има два тоалети со по три лавабоа и три санитарни јазли, мириса на влага и не е многу чисто. За одржување на хигиената во овие простории се грижат осудените лица. Во тоалетите, од страна на осудените лица беа обележани чешмите од кои може да се пие водата. Затворот располага и со перална, каде што

работно е ангажирано едно осудено лице. Во затворот има и просторија за одржување на парното, каде што е работно ангажирано едно осудено лице, кое спие во просторија веднаш до парното. Осуденото лице нè информираше дека ако не е затворена вратата, се чувствува мирис на нафта. Во просторијата немаше доволно добра вентилација за прочистување на воздухот.

Во поглед на **режимот, слободните активности и работниот ангажман на осудените лица**, дворот е со доволно голема површина, имајќи го предвид бројот на осудени лица кои издржуваат казна затвор во КПУ Затвор Струмица. Има трева, летниковци, игралиште и импровизирана теретана. Во дворот на затворот има и фарма, за која се грижи осудено лице. На средина на дворот има и црква, којашто е недоградена. Во однос на тоа дали им е обезбедено место на осудените лица од друга вероисповед, за практикување на своите верски обичаи, Директорот нè извести дека за тоа се користи собата за посета која се наоѓа во дворот на затворот. Директорот нè информираше дека имаат потпишано меморандум за соработка со институциите, па така осудените лица со А третман, дневно работно се ангажираат по потреба во: полиција, болница, центарот за социјална работа, судот, во Банско во бања, како и во приватни фирми надвор од затворот. Неделно се префрлаат средства на КПУ затвор Струмица во износ од 18.000 денари, од кои 10% се за осуденото лице. Од останатите осудени лица, во установата работно се ангажирани:

- 4-5 лица во кујната;
- 1 лице во перална;
- 1 лице за одржување на парното.

На едно осудено лице коешто работело во кожарската индустрија, му е овозможена просторија надвор од затворот, но во непосредна близина, каде што изработува предмети од кожа. Во КПУ Затвор Струмица нема библиотека, но Директорот нè информираше дека во канцеларијата на заповедникот има мал дел снабден со книги, кои може да ги користат осудените лица. Во затворот нема едукативни програми. Затворот располага и со пинг-понг сала.

Во поглед на **контакти со надворешниот свет и посетите**, посетите се одржуваат во просторија наменета за посета, во дворот на затворот, од 10 до 14 часот. Мониторинг-тимот не забележа телефонски говорници во КПУ Затвор Струмица.

Здравствената заштита се обезбедува во затворот на начин што доаѓа еден доктор по општа медицина и медицинска сестра секој вторник и петок во неделата. Просторијата којашто докторот ја користи за прегледи и обезбедување на здравствената заштита е доволно просторна, има еден кревет и ормарчиња за складирање на лековите. Докторот им обезбедува на осудениците примарна здравствена заштита, а кога има потреба за тоа осудените лица се носат во локалната болница. Директорот на КПУ Затвор Струмица нè извести дека нема проблем со снабдување со лекови. Во КПУ Затвор Струмица нема стоматолошка ординација, трошоците за стоматолог ги сносат осудените лица. Во моментот на посетата, во затворот имаше тројца зависници кои се лекуваат со метадон. Дневната метадонска терапија им ја дава надзорникот, а метадонот се чува кај дежурните полициски службеници.

ГЕНЕРАЛНИ ПРЕПОРАКИ

- Итно и неодложно исполнување на законската обврска на Министерството за образование и наука во поглед на пристапот до образование на осудените лица, а особено во поглед на малолетниците лишени од слобода;
- Координирано и неодложно преземање на обврската за обезбедување здравствена заштита на сите осудени лица од страна на Министерството за здравство;
- Развивање и имплементирање на соодветни програми за ресоцијализација за осудените лица, наспроти досегашното техничко водење на досие на прогрес на осудено лице;
- Продолжување на напорите за реконструкција на старите објекти од казнено-поправните установи заради овозможување хумани услови во затворите;
- Преземање на сериозни напори за реактивирање на стопанските единици, вокациските работилници во казнено-поправните установи со цел овозможување работен ангажман на осудените лица и развивање на работни вештини кои се во полза за нивната ресоцијализација;
- Ангажирање на соодветен кадар во казнено-поправните установи, особено во поглед на ресоцијализација и индивидуална работа со затворениците како што се воспитувачите, социјалните работници и психолозите.
- Развивање на модули на пост-пенална помош на осудените лица кои се на крај на издржувањето казна затвор, преку вклучување на релевантни институции и органи на локалната самоуправа, центрите за социјална работа, Агенцијата за вработување и невладините организации;
- Просториите каде што се сместени малолетниците лишени од слобода треба да бидат опремени на начин што ќе овозможат позитивни и персонализирани услови за малолетниците, почитувајќи го нивното достоинство и приватност;
- Обучување и сензибилизирање на затворската полиција за работа со малолетници;

- Неодложно отворање на новиот објект за Воспитно поправниот дом Тетово во Волковија и трансфер на децата сместени во КПУ Затвор Охрид;
- Сериозно, навремено и соодветно испитување на секоја индиција на нехуман третман, нечовечко постапување и тортура;

